

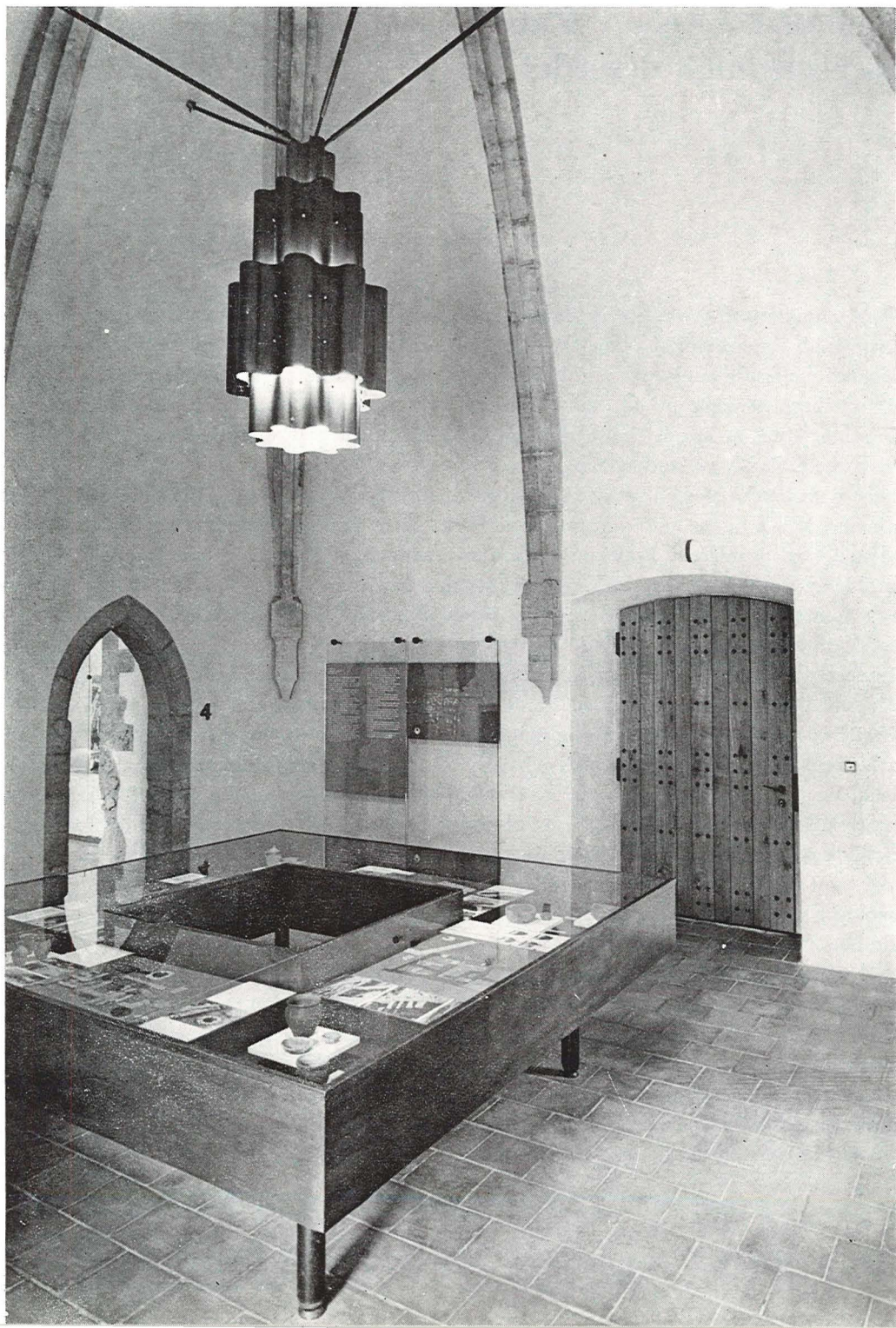
Památková péče v Praze za posledních deset let

Také v uplynulých deseti letech věnovalo se Pražské středisko státní památkové péče a ochrany přírody intenzivnímu plnění všech úkolů, které ukládá jeho statut, organizační řád, závazné materiály ministerstva kultury ČSR a dalších nadřízených orgánů, zejména Národního výboru hlavního města Prahy. Všechny byly promítány do ročních pracovních plánů. Je samozřejmé, že kromě těchto závazných úkolů koncepční povahy sledovalo Pražské středisko bedlivě vše, co se dotýkalo jednotlivých kulturních památek, jejich částí i jejich souborů v souvislosti s jejich využíváním, stavební a restaurátorskou činností a s urbanistickými záměry. Velice intenzivní pozornost zaměřilo na území historického jádra Prahy, které bylo vládou ČSR prohlášeno Pražskou památkovou rezervací. Zabývalo se také technologickými problémy stavební obnovy kulturních památek a podílelo se na jejich řešení. Soustřeďovalo se v tomto směru především na nutnost prodloužení životnosti stavebních oprav i restaurátorských prací. Usilovalo rovněž o propagaci pražských kulturních památek publikační činností a každoročně organizovalo soutěž pro mládež věnovanou památkám. K mimořádně závazným akcím patřilo i pořádání konferencí, symposií a výstav o památkové problematice. Pražské středisko prohlubovalo poznatky o architektonickém, urbanistickém, uměleckém a historickém vývoji Prahy a zachycovalo je soustavně ve svých dokumentačních materiálech, které jsou základem odborné a vědecké práce jak celé této instituce, tak i jednotlivých pracovníků při jejich posuzovací a konzultační činnosti i při vypracovávání odborných stanovisek pro nadřízené orgány. Dále spolupracovalo se všemi orgány a institucemi, které souvisí svou činností a zaměřením s kulturními památkami. Organizovalo práci dobrovolných spolupracovníků a jejich aktivů a pokračovalo v tradiční spolupráci s Klubem Za starou Prahu.

Z výše uvedených úkolů musíme se zmínit především o zpracování Koncepce dalšího rozvoje státní památkové péče v hlavním městě Praze. Tento úkol stanovilo usnesení vlády ČSR č. 25 z roku 1973 a usnesení rady Národního výboru hlavního města Prahy č. 136/V z téhož roku jej rozpracovalo pro pražské podmínky. Pražské středisko v této souvislosti ustavilo pracovní skupinu, jejímiž členy byli odborní pracovníci Pražského střediska, členové Památkové rady ředitele Pražského střediska a další vynikající vědečtí a odborní pracovníci z vysokých škol, České akademie věd a dalších institucí zaměřených přímo, či nepří-

Památková péče v Praze za posledních deset let

Interiér Anežského kláštera po rekonstrukci

Rekonstrukční práce v areálu Anežského kláštera

mo na památkovou péči. Do práce na Konceptci byli zaangažováni také vedoucí pracovníci organizací činných ve sféře péče o kulturní památky; ať již to byly stavební či jiné dodavatelské organizace nebo projektové ústavy, zejména Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů.

Kromě úvodní části obsáhla navrhovaná Konceptce tyto kapitoly:

- Poslání státní památkové péče v hlavním městě Praze
- Evidence kulturních památek
- Kategorizace kulturních památek
- Konceptní přístupy k obnově a využití kulturních památek
- Společenská aktivace kulturních památek
- Organizační zabezpečení a realizace Konceptce

Návrh Konceptce byl podroben v roce 1973 připomínkovému řízení, jehož výsledky byly do definitivního návrhu zapracovány. Po jeho schválení odborem kultury NVP jej projednala rada NVP a schválila svým usnesením č. 229 v roce 1974, kdy byl vydán i tiskem.

Dalším závažným a složitým úkolem, který vyplynul z usnesení vlády č. 14 z roku 1972 a několika usnesení rady NVP, bylo zpracování programů systematické obnovy kulturních památek. Tyto programy představovaly souhrn nejdůležitějších potřeb památkové péče na stavební obnovu kulturních památek v Praze v průběhu VI. pětiletky. Tak byl položen základ ke zpracovávání programu soustavné obnovy kulturních památek i na další pětiletky.

Byl splněn úkol daný usnesením vlády ČSR č. 25/73, kterým bylo uloženo vyjádřit v rozsahu třístupňové kategorizace hodnoty jednotlivých kulturních památek.

Dalším úkolem konceptní povahy byla revize objektů zapsaných do seznamu tzv. památkového zájmu. Plnění tohoto úkolu daného usnesením rady NVP č. 136/72 pokračovalo v prvním roce sledovaného desetiletí a byly vytvořeny podmínky k tomu, aby uvedené objekty byly buď zapsány do Státního seznamu nemovitých kulturních památek, nebo z památkového zájmu vyčleněny.

Závěry 7. plenárního zasedání NVP k otázkám kulturní politiky požadovaly, aby byl položen větší důraz na využívání kulturních památek pro socialistickou výchovu. V tomto smyslu měla mimořádný význam konference o památkách revolučního a dělnického hnutí, KSČ a protifašistického odboje, provázená stejnojmennou výstavou, kterou uspořádalo Pražské středisko v roce 1973. Referáty z této konference s mezinárodní účastí vyšly téhož roku tiskem stejně jako VI. svazek sborníku Staletá Praha, věnovaný téže tematice.

V roce 1974 byla zahájena příprava akcí k 30. výročí osvobození ČSSR Sovětskou armádou. Byl vypracován námět na výstavu – Památky a jejich význam pro životní prostředí města Prahy a připraveno sympozium věnované témuž tématu. Byl vypracován iniciativní návrh na urychlenou opravu některých památkových objektů na důležitých pražských trasách.

Probíhaly práce na vydání příručního seznamu nemovitých kulturních památek a byly plněny další úkoly vyplývající z vyhlášení historického jádra Prahy památkovou rezervací. Rovněž byly zahájeny проверки bezpečnostního zajištění některých vybraných památek.

Kromě stálé instalace v čp. 222/I, věnované novým archeologickým nálezům zjištěným při výstavbě metra, uspořádalo Pražské středisko ve spolupráci s Mestskou správou pamiatkovej

J. J. Steinfels: Detail fresky hlavní lodi kostela sv. Markéty v Břevnově

starostlivosti v Bratislavě v únoru 1974 výměnnou výstavu – Památková obnova klarisek, a to v Křížové chodbě Staroměstské radnice. V Bratislavě byla ukončena výstava – Praha tisícročná. Další ročník soutěže Poznej a chraň památky Prahy byl věnován památkám připomínajícím dějiny dělnického hnutí a KSČ.

V roce 1975 bylo přikročeno k realizaci Koncepce státní památkové péče v hlavním městě Praze. Pražské středisko zahájilo také činnost související s Pražskou památkovou rezervací a vypracovalo podklady k obecně závaznému nařízení o péči o kulturní památky na území rezervace. Vzhledem k tomu, že v tomto období probíhaly paralelně také práce na novele stavebního zákona, zaměřila se činnost Pražského střediska i tímto směrem. Zpracovávaly se

M. B. Braun: Král David v kostele sv. Klimenta v Klementinu

zásady podrobného územního plánu pro Nové Město, Staré Město a Hradčany. Kontrolní zpráva pro odbor kultury NVP o plnění programu obnovy vybraných kulturních památek ukázala velkou složitost programování a plánování na tomto úseku. Za účasti Pražského střediska byla v tomto roce vydána novela vyhlášky o financování reprodukce základních prostředků, v níž je podstatným způsobem řešena i otázka financování obnovy kulturních památek.

Území hlavního města Prahy bylo v roce 1975 rozšířeno připojením další řady obcí. Bylo třeba, aby Pražské středisko vyhodnotilo nově získané území v rozloze 200 km², a proto začalo provádět podrobný průzkum připojených obcí s cílem prověřit opodstatněnost zařazení objektů do Státního seznamu nemovitých kulturních památek a případně navrhnout další objekty do památkové ochrany.

V roce 1975 vydalo Pražské středisko v nakladatelství Olympia soupis pražských památek a památných míst revolučního dělnického hnutí, KSČ a protifašistického odboje pod názvem Praha revoluční, která již příštího roku byla zcela rozebrána, stejně jako VII. svazek sborníku Staletá Praha, věnovaný památkám posledních sta let. Pod záštitou primátora hl. m. Prahy proběhl X. jubilejní ročník soutěže Poznej a chraň památky Prahy, věnovaný památkám osvobození. Bylo uspořádáno sympozium Pražské památky a životní prostředí spolu se stejnojmennou výstavou v prostorách Staroměstské radnice, která měla neobyčejný ohlas (za 7 týdnů přes 17 000 návštěvníků) a byla po skončení přenesena do Brna. Pražské středisko bylo v tomto roce pověřeno účastí na výstavě v Bruggách (Belgie), pro níž zpracovalo a realizovalo část nazvanou Praha – klenotnice architektonického dědictví.

Rok 1976 je charakterizován XV. sjezdem KSČ a volbami do zastupitelských orgánů. Pražské středisko rozpracovalo závěry a usnesení XV. sjezdu KSČ pro svou odbornou činnost. Příslušná hloubková prověrka prokázala, že Pražské středisko ve své práci vychází ze zásad státní kulturní politiky, které správně aplikuje pro podmínky hlavního města.

Pražské středisko také vypracovalo argumentační materiál k volbám a pořádalo tematické večery, a to ve spolupráci s Městskou knihovnou a Klubem Za starou Prahu. Jednotliví pracovníci se zapojili do předvolební a předsjezdové přípravy přednáškovou činností. V tomto roce začal vycházet Zpravodaj dobrovolných aktivů státní památkové péče a ochrany přírody, který je určen pro dobrovolné pracovníky. Ve spolupráci s PIS, Galerií hl. m. Prahy a Muzeem hl. m. Prahy byla v prostorách ÚLUV instalována výstava – Krása Prahy příštím generacím.

V roce 1977 byla věnována zvýšená pozornost jednotnému metodickému vedení obvodních aktivů památkové péče. Byli jmenováni styční referenti – odborní pracovníci Pražského střediska, kteří spolupracují s obvodními konzervátory a zpravodají a účastní se čtvrtletních porad na obvodech. Pražské středisko ročně pořádá dva celopražské aktivity, na jejichž programu jsou informace o hlavních problémech památkové péče a výměna zkušeností.

Pražské středisko připravilo podkladové materiály pro plenární zasedání NVP ke kultuře. V těchto materiálech provedlo rozbor příčin, které zpomalují nebo znesnadňují jinak úspěšný rozvoj památkové péče v Praze.

V tomto roce se již plně rozvinula činnost Komise státní památkové péče rady NVP, která

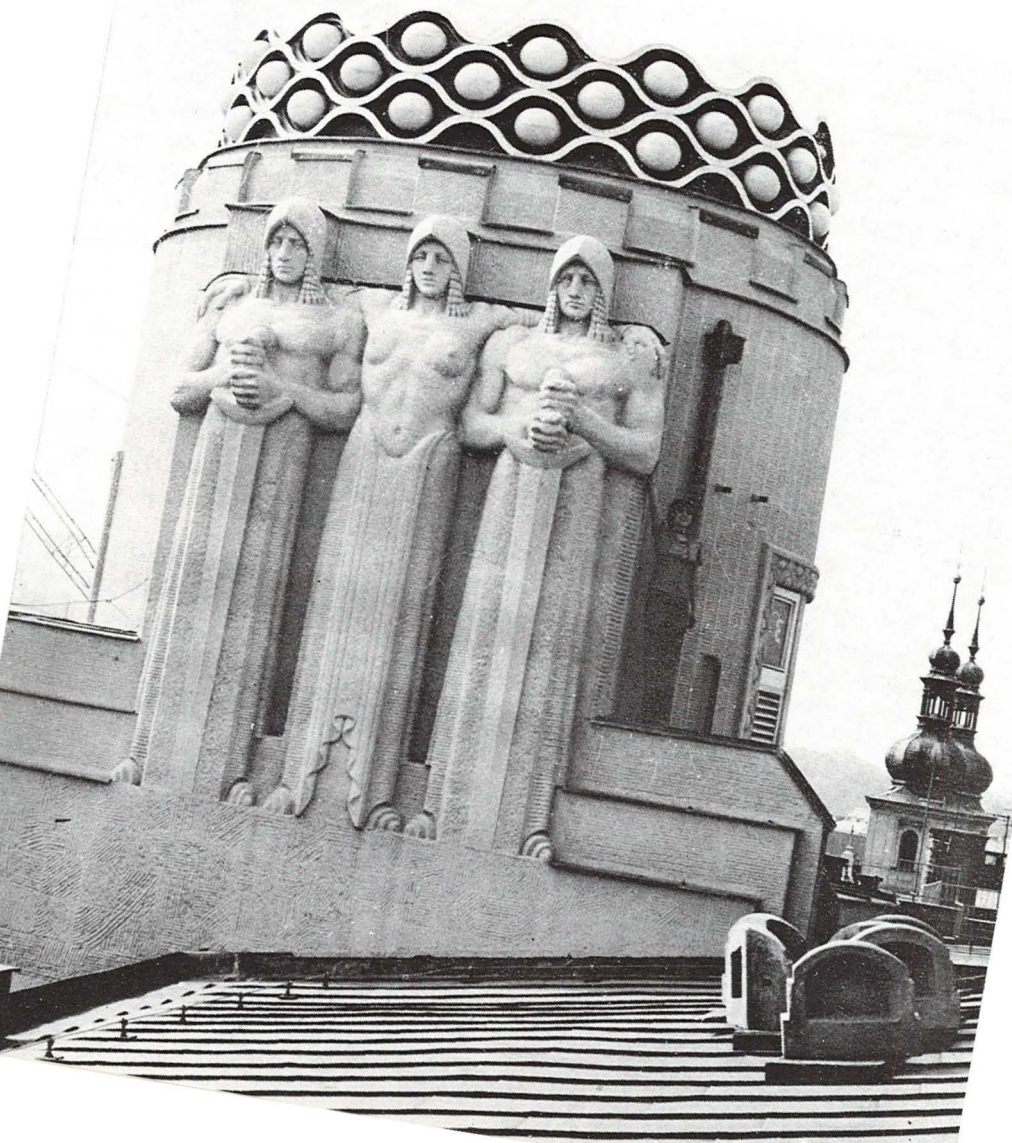
Detail z čp. 776/II na Václavském náměstí

Památková péče v Praze za posledních deset let

na svých zasedáních projednávala nejzávažnější podkladové a jiné materiály Pražského střediska.

Následující rok byly zahájeny práce související s realizací Koncepce dalšího rozvoje státní památkové péče v hlavním městě Praze a s obnovou historického jádra Prahy. S tím byl spojen materiál Základní problémy realizace schváleného programu dalšího rozvoje památkové péče, který se později stal základem pro jednání představitelů města na vládní úrovni. Tato jednání sledovala především získání dostatečného objemu stavebních kapacit, které by posílily nedostatečné možnosti pražského místního stavebnictví. Materiál však obsahoval

Detail ze střechy paláce Koruna na Václavském náměstí

i další závažné otázky, tj. dislokační problémy, kvalitu a trvanlivost stavebních prací, kritický nedostatek některých specializovaných výrobních profesí (kameníci, pokrývači, klempíři, štukatéři.) ap.

V téže roce uspořádalo Pražské středisko odbornou konferenci Památková péče a umělecká řemesla, jejíž referáty později vyšly ve sborníku Staletá Praha.

Vedoucí pracovníci odboru památkové péče se účastnili jednání koncepčního charakteru svolaného Státním ústavem památkové péče a ochrany přírody, které se zabývalo prognózou památkové péče do roku 2000.

XIII. ročníku soutěže – Památky připomínající VŘSR a Únor – se v roce 1978 zúčastnilo přes 5600 řešitelů; v následujícím roce, kdy tématem soutěže byly památky na Karla IV. a Přemysla Otakara II., přes 6300. V rámci akce Olympiáda pražské učňovské mládeže byli do tohoto ročníku soutěže zařazeni i učňové, kteří se zúčastnili v počtu 154.

Stejnému tématu byla věnována i Staletá Praha, která vyšla v roce 1979 a byla okamžitě rozebrána. V čp. 222/I. otevřelo Pražské středisko v roce 1978 výstavu – Doba Karla IV. v pražských památkách, kterou navštívilo přes 6000 zájemců.

V roce 1979 se činnost Pražského střediska orientovala na plnění hlavních směrů kulturní činnosti do XVI. sjezdu KSČ, které byly schváleny v roce 1978 radou NVP. V rámci tohoto materiálu bylo stanoveno pořadí naléhavosti jednotlivých úkolů, vyplývajících z obecných kulturně politických hledisek. Velká složitost otázek památkové péče v hlavním městě Praze vyvolala z podnětu primátora hlavního města Prahy tzv. panelovou diskusi k hlavním otázkám památkové péče a ochrany přírody v Praze. Panelové diskuse se účastnili odborníci nejen z památkových orgánů a organizací, ale i z organizačních složek a těch orgánů NVP, jejichž rozhodování přímo, nebo nepřímo tyto otázky ovlivňují. Diskuse probíhala v jednotlivých skupinách s tímto zaměřením:

- Urbanistické problémy ochrany památek
- Podzemní urbanismus a ochrana památek
- Životní prostředí a kulturní památky
- Ochrana přírody
- Realizace obnovy kulturních památek
- Ochrana architektonických památek a uměleckých hodnot
- Technické problémy a aplikace progresivních metod

Těmito problémy se zabývalo 110 odborníků za účasti předsedy České národní rady Evžena Erbana, ministra kultury ČSR dr. Milana Klusáka, ministra lesního a vodního hospodářství ing. Josefa Hruzíka, tajemníka MV KSČ Karla Beránka a primátora hlavního města Prahy dr. Zdeňka Zusky. Výsledky panelové diskuse byly předloženy rozšířenému zasedání Komise státní památkové péče rady NVP a k dalšímu řízení pak orgánům NVP (viz zvl. číslo Zpravodaje).

Pokračovaly také práce na základních problémech realizace dalšího rozvoje památkové péče v Praze. Materiál byl spojen s programem rehabilitace historického jádra Prahy podle usnesení vlády ČSR č. 114/72 a byl předložen městským stranickým orgánům a poradě vedoucích funkcionářů NVP.

Čp. 777/II – Peterkův dům na Václavském náměstí

V tomto roce se započalo také s přípravou programu obnovy vybraných kulturních památek v Praze na další pětiletku.

Pražské středisko otevřelo v domě pánů z Kunštátu další výstavku s názvem *Od Havelské brány k metru*.

V roce 1980 vypracovalo Pražské středisko podle usnesení rady NVP č. 160/79 Návrh programu obnovy kašen, fontán a okrasných vodních ploch. Cílem tohoto materiálu bylo oživit tryskající vodou, pokud možno co největší počet historických objektů tohoto typu a přispět tak ke zlepšení životního prostředí Prahy.

V tomto roce pokračovaly práce na celostátní prognóze v oboru státní památkové péče. Zástupce Pražského střediska byl členem pracovního týmu Státního ústavu památkové péče a ochrany přírody a dalšího, který zpracoval projektový úkol automatizovaného informačního systému označovaného zkratkou MONUMIS.

V čp. 222/I byla otevřena výstava zabývající se obnovou Václavského náměstí – *Obnovená krása srdce Prahy*, kterou navštívilo na 8000 osob. Probíhaly také dokumentační práce interiéru kostela sv. Markéty v Břevnově v souvislosti s opravou interiéru, v kostele Nejsvětější Trojice ve Spálené ulici a v kostele Panny Marie Sněžné pak v důsledku ohrožení stavbou metra. Pokračovalo se v doplňování seznamu nemovitých kulturních památek, zejména o objekty významné z hlediska dějin revolučního dělnického hnutí a protifašistického odboje. Byl dokončen soupis na vyhodnocení hrobů významných osobností z hlediska kulturního a umělecko-historického, a to na 31 hřbitovech obcí připojených k Praze.

V Národním muzeu byla instalována výstavka *Minulost ožívá v současnosti*, věnovaná především novým národním kulturním památkám; stejnému tématu byla věnována i tradiční soutěž. O nových archeologických nálezech a pražských historických zahradách pojednával X. svazek sborníku *Staletá Praha*.

Činnost Pražského střediska státní památkové péče a ochrany přírody v roce 1981 vycházela ze zákonných ustanovení a závažných státních a stranických materiálů.

V domě pánů z Kunštátu v Řetězové ulici byla otevřena výstavka *Jiří z Poděbrad* – pokračový odkaz jeho vlády, která v roce 1983 byla přeměněna na stálou expozici – *Pamětní síň Jiřího z Poděbrad*.

Na počest 60. výročí založení KSČ vyšla brožura *Praha pokroková*, obsahující rozšířený a doplněný soupis památek revolučního a dělnického hnutí, KSČ a protifašistického odboje a XI. svazek sborníku *Staletá Praha*, věnovaný památkám novodobých dějin, pod názvem *Pražské památky pokrokových tradic*.

Byl vypracován jednotný program soustavné obnovy vybraných kulturních památek, který rada schválila v září roku 1981. V této souvislosti probíhala jednání vedoucích funkcí NVP s představiteli příslušných ministerstev.

Byl vydán dodatek k operativnímu příručnímu seznamu nemovitých kulturních památek a byla provedena revize objektů venkovského osídlení. Pokračovalo se ve vyhodnocování architektury 19. a 20. století k doplňování Státního seznamu. Jako každoročně byla vyhlášena soutěž pro mládež *Poznej a chraň památky Prahy*, věnovaná místům sjezdů KSČ.

Rozhodující linii práce Pražského střediska v roce 1982 určovaly závěry a usnesení XVI.

Čp. 37/III – Kaiserštejnský palác na Malostranském náměstí

sjezdu KSČ a 7. plenárního zasedání ÚV KSČ. V této souvislosti byla věnována maximální pozornost modernizaci bytových objektů na území Pražské památkové rezervace. Byl též vypracován harmonogram záchrany lidové architektury a sledovalo se jeho plnění. V rámci přípravy Subregistru památkových budov a staveb Městského informačního systému byly zpracovány katastrální mapy s cílem vymezit a upřesnit pozemkovou podstatu kulturních památek.

V prostorách Městské knihovny byla uspořádána výstava Památková péče a ochrana přírody v Praze, osvětlující činnost a cíle hlavních odborných úseků Pražského střediska.

V uplynulém desetiletí probíhala celá řada závažných akcí památkové obnovy významných pražských paláců a domů. Uskutečnilo se také množství restaurátorských prací uměleckých děl i celých jejich souborů včetně komplexní obnovy interiérů. Bylo by příliš náročné, kdybychom měli všechny tyto akce jmenovitě vypočítávat. Proto uvádíme především jejich počet, tak jak probíhaly v jednotlivých letech a jak tomu odpovídaly finanční náklady.

	počet akcí	náklady v tis. Kčs
1973	201	174 050
1974	201	177 636
1975	394	191 223
1976	349	128 257
1977	381	175 691
1978	480	246 336
1979	420	249 817
1980	186	243 756
1981	298	380 248
1982	299	468 083

Ve výše uvedených údajích nejsou zahrnuty opravy vnějších plášťů domů (střechy a fasády) a drobná údržba. Pro ilustraci uvádíme nejvýznamnější akce, které se podařilo uskutečnit nebo aspoň zahájit a které nadále probíhají. Byla opravena fasáda Muzea Klementa Gottwalda v Rytířské ulici. Novou funkční náplň dostal dům U Sladkých na nároží Perštýna, který nyní slouží ČSAV. Byl rekonstruován a vhodně společensky využit významný Kaiserštejnský palác na Malostranském náměstí, v němž byly obnoveny a restaurovány hodnotné a náročně zdobené interiéry. Podařilo se zachránit dům čp. 246 na Malé Straně v Nerudově ulici a nedaleko odtud skupinu domů na Jánském vršku čp. 323 až 325. Byla provedena náročná oprava interiérů v kostele P. Marie u kajetánů, sv. Salvátora v Klementinu a P. Marie na Strahově. Práce v Pinkasově synagóze ještě probíhají, právě tak jako rekonstrukce domu U zvonu na Staroměstském náměstí a generální oprava Týnského kostela. Podařilo se zachránit ohrožené domy Na můstku včetně odkrytí a uplatnění zajímavých nálezů interiérové výzdoby domů (malované trámové stropy, nástěnné malby a středověké architektonické

Staroměstská tržnice – průčelí do Rytířské ulice

články). Prostor ulice Na můstku se stal skutečně atraktivní pěší ulicí se zajímavým obchodním využitím. Blíže Karlova mostu byl předán do užívání dům U tří pštrosů, který se stal cizineckým hotelem především pro náročnou výzdobu malovaných trámových stropů v jednotlivých pokojích i pro malířsky zdobené fasády domu. Byla dokončena generální oprava Karlova mostu včetně Staroměstské mostecké věže. Originály sochařské výzdoby byly předány Národní galerii a nahrazeny kopiemi. Také Martinický palác na Hradčanském náměstí, v němž bylo restaurováno na 1200 m² malovaných trámových stropů, byl předán do užívání Útvaru hlavního architekta, který zde ve Velkém sále pořádá urbanistické a architektonické výstavy. Manhardtův palác v Celetné ulici byl rovněž dokončen pro účely Divadelního ústavu; jsou zde umístěny obchody a ve středověkých sklepech vinárna U pavouka.

Byla zahájena rekonstrukce a obnova interiéru kostela P. Marie pod řetězem. Skončilo restaurování interiéru kostela sv. Josefa na Malé Straně, kostela sv. Markéty v Břevnově, kde se též pracovalo na zajištění přístupu do předrománské krypty. Probíhaly a probíhají rekonstrukční práce na obnově zámku v Tróji včetně okrasné zahrady. Přistoupilo se také k obnově vyšehradských barokních hradeb, která probíhá po etapách. Byl obnoven interiér Obecního domu na náměstí Republiky. Pražské středisko věnovalo značnou pozornost obnově významné secesní architektury v exteriéru i interiéru hotelu Evropa na Václavském náměstí. Byla dokončena adaptace Faustova domu na Karlově náměstí a Pražský stavební podnik odevzdal do užívání dům U dvou zlatých medvědů (v němž žil E. Erwin Kisch) pro ředitelství Muzea hl. m. Prahy, jakož i sousední dům čp. 476 U stříbrné konvice pro Obchod s textilem.

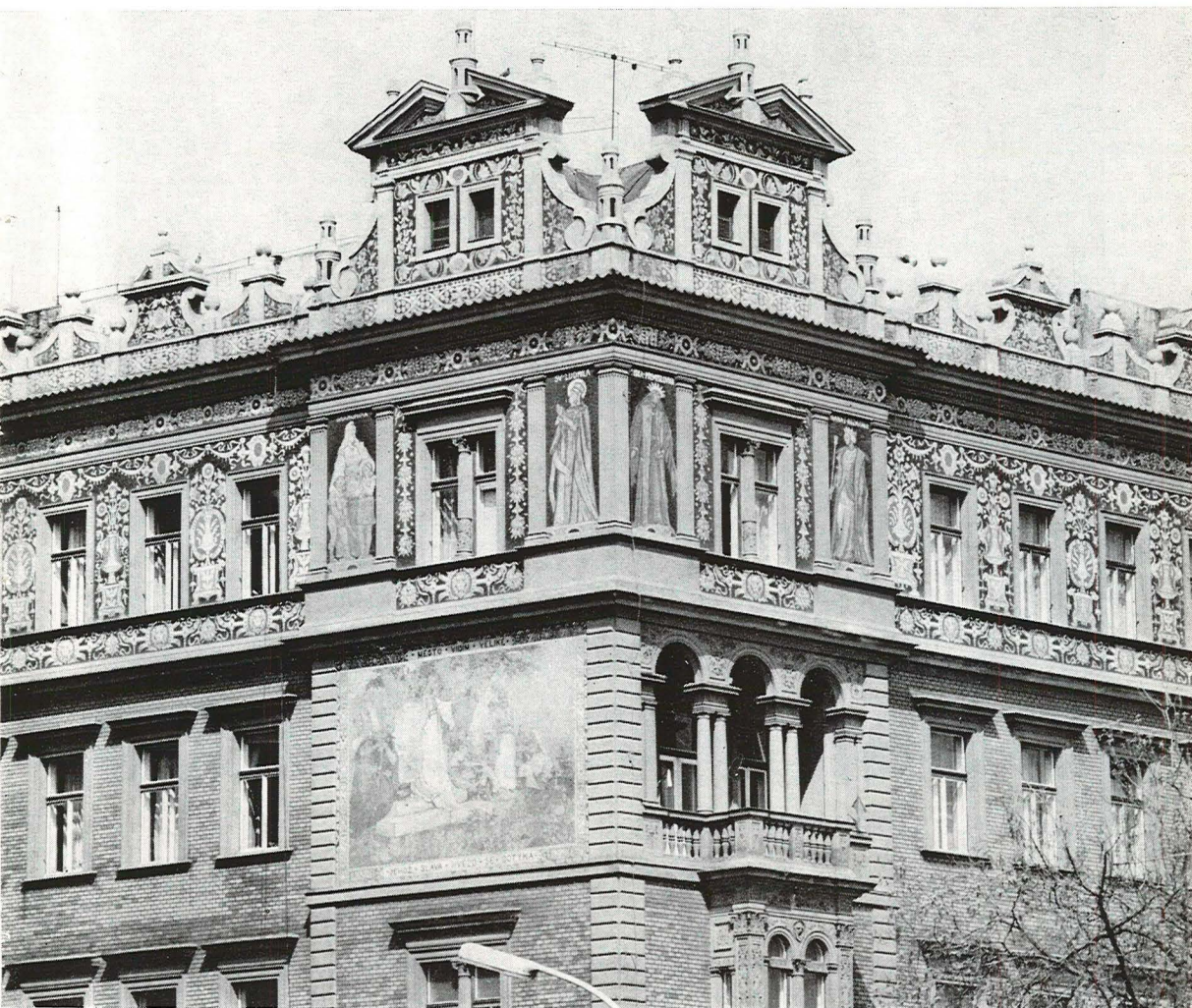
V Týnské ulici byl rekonstruován pro Státní ústav pro rekonstrukci památkových měst a objektů dům U tří ořechů.

Z nově vyhlášených národních kulturních památek byla dokončena úprava Kobyliské střelnice, která připomíná boj českého lidu proti útlaču nacistických okupantů. Pro Vědeckotechnickou společnost byly zřízeny Staroměstské mlýny na Novotného lávce.

Byla upravena svatební síň a další prostory Staroměstské radnice. Opraveny byly též její fasády a fasády dalších domů radničního bloku. Při této příležitosti byl proveden jejich sondážní stavebně historický průzkum, při němž byly nalezeny významné doklady staršího stavebního vývoje. Generální opravou Novoměstské radniční věže byly zahájeny obnovovací práce na druhé významné pražské radnici, která je rovněž národní kulturní památkou, zejména na svým vztahem k dějinám revolučního husitského hnutí.

Dva domy v Rytířské ulici, které vznikly na místě dvou objektů známých pražských Kotečů, byly upraveny pro reprezentační účely Maďarské kultury. Jiné objekty v Jilské a Husově ulici využívá po jejich rekonstrukci Československá akademie věd, která se připravuje též k zahájení obnovy bývalého dominikánského kláštera. Významným úspěchem bylo skončení další etapy obnovovacích prací v areálu bývalého Anežského kláštera Na Františku, kde byla umístěna sbírka Národní galerie České umění 19. století. V práci na komplexním dokončení celého areálu se pokračuje.

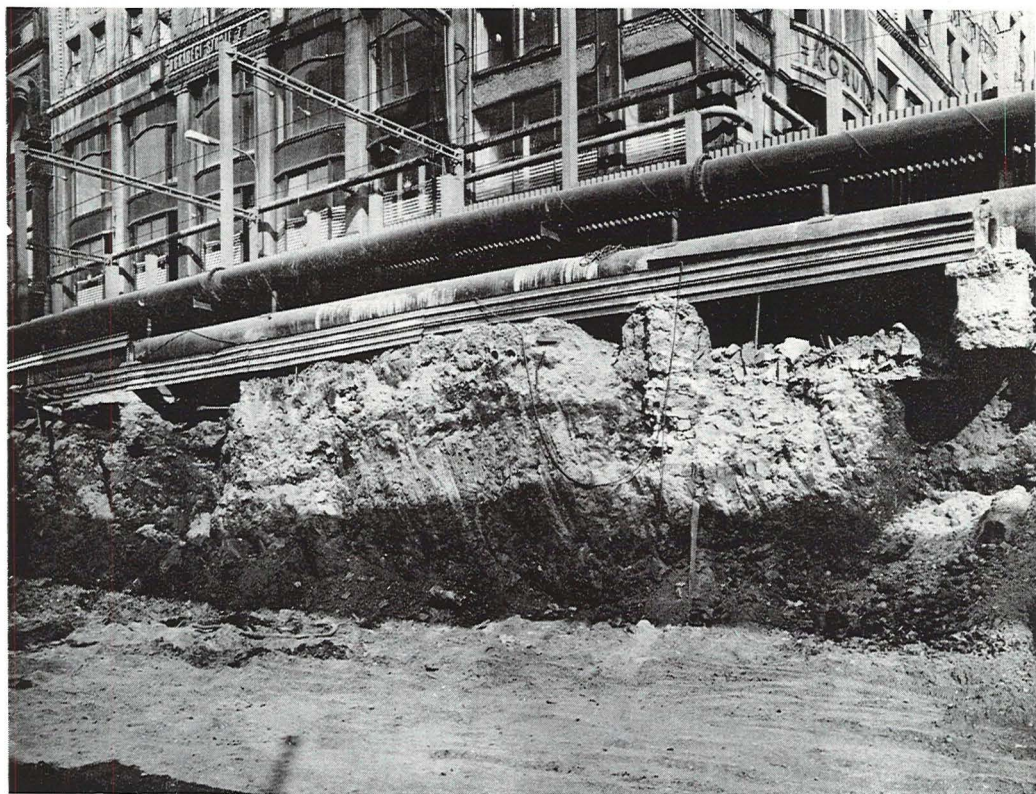
Z hlediska restaurátorského je komplexní obnova interiéru kostela sv. Klimenta v Karlově ulici rovněž velice závažnou akcí, a to pro vysokou hodnotu uměleckého mobiliáře, zejména sochařské výzdoby M. B. Brauna. Skončily také práce na restaurování interiéru novorene-

Praha 5 – Smíchov, Janáčkovo nábřeží 31

sančního kostela sv. Václava na Smíchově; probíhají dokončovací práce na vnitřní obnově kostela sv. Havla a řada dalších restaurátorských akcí.

Neobyčejně závažnou a rozsáhlou akcí je obnova Týnského dvora (Ungeltu), pozůstávajícího z devatenácti objektů tvořících veliký soubor, který byl pro účely rekonstrukce rozdělen do několika samostatných staveb. V ploše dvora i v některých jeho částech proběhl archeologický výzkum, který bude ještě pokračovat a který vytvořil předpoklady k odhalení nejstarších dějin tohoto areálu. Také sondáže ve stavebních konstrukcích některých domů přinesly velice závažné výsledky. Opravou vnějšího pláště Clam-Gallasova paláce byla zahájena změna využití na Dům pražských národních výborů. Také zde proběhl archeologický výzkum.

Výzkum staveniště Na můstku před palácem Koruna

V radničním bloku probíhají rekonstrukční práce na jeho severním konci čp. 17 a 18/I, přičemž byly uplatněny zajímavé pozůstatky středověkého stavebního vývoje. Také v Lichtenštejnském paláci na Kampě probíhají rozsáhlé rekonstrukční práce tak, aby mohl být objekt využit pro reprezentační vládní účely.

Z tohoto neúplného výčtu akcí je patrné, jak rozsáhlá je stavební a restaurátorská činnost věnovaná záchraně a obnově pražských kulturních památek. Je třeba dodat, že další pozornost je věnována také drobnějším opravám pražských kulturních památek, neboť bez udržování střech, okapů a dalších klempířských prvků, bez oprav fasád a říms památkových budov by vznikaly nejen estetické, ale i technické závady, které pak rychle narůstají a vedou k havarijnímu stavu celého objektu.

Je třeba také ještě poukázat na to, kolik úsilí věnovalo Pražské středisko územně plánovacím a dopravním problémům, předprojektové a projektové přípravě obnovy a záchrany pražských památkových objektů, jakož i evidenci a dokumentaci pražských kulturních památek a jejich hlubšímu poznání. Pražské středisko spolupůsobilo i ve všech oblastech, které se přímo nebo nepřímo dotýkají památek. Jeho pracovníci jsou členy památkových aktivů

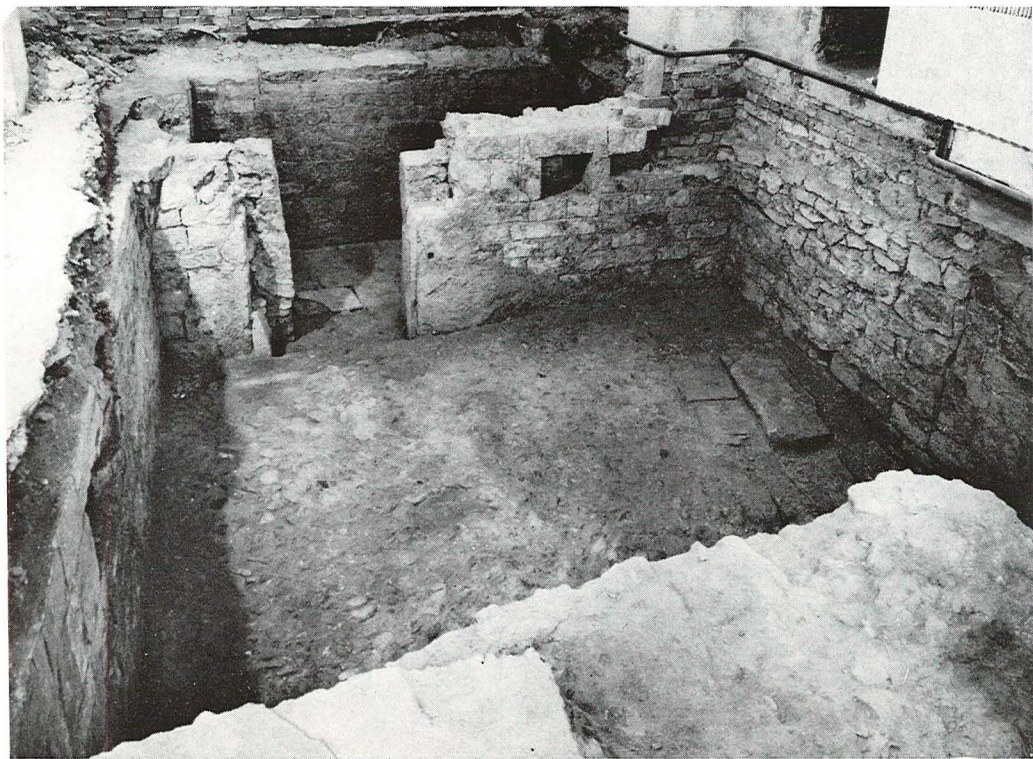

Výzkum staveniště Na můstku – řez příkopem se zbytky mostu a vyzdivky příkopu

ve všech pražských obvodních národních výborech a pracují též jako členové komisí výstavby, v dislokačních komisích, v komisích pro obnovu Prahy a pro životní prostředí a v dalších aktivech, kde uplatňují zájmy ochrany památek a péče o ně.

Činnost archeologického odboru Pražského střediska byla v posledních deseti letech soustředěna především do historického jádra města, na staveniště metra (trasa A a později též trasa B) a na řadu dalších stavenišť. Mimo centrum bylo zkoumáno jen málo lokalit. Všechny výzkumy měly charakter záchranných akcí prováděných buď v předstihu před vlastní výkopovou a stavební činností, nebo během ní.

Na staveništích metra přinesly významná zjištění, týkající se především komunikace vedoucí k brodu v místě dnešního Mánesova mostu, výkopy pro stanici Staroměstskou (trasa A). Na téže trase byl při budování stanice Můstek dokumentován řez příkopem staroměstského opevnění, odkryty zbytky kamenného mostu postaveného v 15. století přes příkop zčásti již zasypaný a učiněna řada zjištění týkajících se především reliéfu původního terénu

Románský dům v podzemí čp. 21/I, U radnice 5

a vodotečí v uvedené oblasti. Na trase B ukázaly předstihové výzkumy v ulicích Purkyňovč, Spálené a Charvátově složitou stratigrafickou situaci dokládající staré osídlení, jež souviselo s osadou Újezd sv. Martina i s pozdější stavební činností v této oblasti Nového Města. Na dalším staveništi téže trasy na rohu Havlíčkovy ulice a ulice Na Florenci byly mimo jiné získány též nálezy dokládající existenci pražské továrny na kameninu, která stála v těchto místech v letech 1793–1841. Na Karlově náměstí byly rovněž v souvislosti s výstavbou trasy B zkoumány zbytky novoměstského i staršího osídlení. Mimo centrum to pak bylo staveniště trasy B na Smíchově u Anděla, kde byly odkryty zbytky sídlištního objektu ze střední doby bronzové, a staveniště v Radlicích, kde byly získány významné poznatky ke studiu zemědělského zázemí středověké Prahy.

Zásadním přínosem byly výzkumy Pražského střediska v oblasti Malé Strany, sice nevelké rozsahem, ani počtem (čp. 626/III v Josefské ulici, čp. 37/III Kaiserštejnský palác, čp. 480/III Stará pošta aj.), které však doložily osídlení této oblasti. Potvrdily teorii I. Borkovského, že osídlení dnešní Malé Strany bylo starší než na Starém Městě, kde je až do konce 12. století dosud nemáme zachyceno.

V oblasti Hradčan, na Loretánském náměstí, bylo dokumentováno souvrství sídlištního charakteru, jehož nejstarší keramický inventář můžeme datovat až do 10. století.

Na pravém břehu Vltavy došlo k řadě výzkumů různého rozsahu. Na Starém Městě se průzkum zaměřil zejména na objekty, které jsou určeny k rekonstrukci. Z nich stojí za zmínku především domy 176/I v Seminářské ulici čp. 153/I, 181/I (Zlatý had), a čp. 175/I (Zlatá studně) v Karlově ulici, čp. 232/I v Jilské ulici a čp. 322/I (U lazebnice) v ulici Karoliny Světlé, v nichž byly zjištěny především zbytky osídlení z období počátků výstavby města. Rozsáhlé soubory archeologického materiálu ze 14. století byly získány především ze studní některých ze zmíněných domů (např. čp. 153/I). Na rohu Kaprovy a Maiselovy ulice (čp. 24/I) byl objeven dosud neznámý románský kvádřikový dům o dvou místnostech, jejichž klenba sice není zachována, ale její tvar je zjištěn. V Clam-Gallasově paláci (čp. 158/I) byly provedeny zjišťovací sondy jako příprava pro budoucí výzkum. Kromě zbytků osídlení ze 12. století a části hřbitova patřícího ke kostelu Panny Marie Na louži, zaznamenaly i část

Výzkum v Petřské ulici – pohled na zemnici ze 13. století

Raně středověká krypta pod kostelem sv. Markéty v Břevnově

zahloubeného objektu ze 13. století, patrně obytné zemnice. Na území Anežského kláštera byla sondami, které zachytily rovněž zbytky předklášterního osídlení stejně tak jako v sousedním objektu bývalé fary u sv. Haštala (čp. 798/I), ověřena zjištění starších výzkumů. U příležitosti úprav Anežského kláštera byl též znovu otevřen hrob v kněžišti kostela sv. Františka. Antropologický výzkum kosterních pozůstatků, který provedl dr. E. Vlček z Národního muzea, potvrdil, že jde o hrob Václava I.

Z dalších velkých akcí pokračoval výzkum na Novém Městě v tzv. Petrské čtvrti kolem kostela sv. Petra na Poříčí, a to jak na ploše staveniště Ústřední celní správy, tak i v jejím okolí v Petrské, Samcově, Mlynářské, Klimentské a Biskupské ulici. Oproti dříve zjištěnému osídlení od 13. století s řadou zemnic byl učiněn závažný objev nálezem části objektu se slovanskou keramikou z 9. století, dokládající význam této lokality u důležitého brodu. Kromě již zmíněných stavenišť metra byla na Novém Městě prováděna řada výzkumů zachycujících

objekty většinou z období po založení Nového Města. Za zmínku stojí především výzkum Novoměstské radnice, pomáhající v návaznosti na stavebně historický průzkum objasnit složitý vývoj tohoto objektu, výzkum školy v Jindřišské ulici, kde byly nalezeny zbytky hrnčířské dílny z 15. století, jímka na Gorkého náměstí (čp. 982/II) z 15. století, stejně stará studna v ulici Na poříčí (čp. 1054/II) a především areál vyšehradského podhradí, sledovaný hlavně na staveništi reumatologické kliniky Na Slupi a v přilehlých ulicích při rekonstrukcích inženýrských sítí, kde nálezy 12. a 13. století dokládají relativní stáří osídlení této oblasti a její význam v uvedeném období. Mezi ulicemi Kateřinskou a Na bojišti byla odkryta západní polovina románského kostela sv. Jana, jehož východní část byla v roce 1929 zničena novostavbou. Výsledky výzkumu umožnily v návaznosti na starou dokumentaci rekonstruovat původní podobu jednolodního kostela s věží v západním průčelí. Význam nálezů spočívá především v tom, že kostel je přesně datován. Byl postaven na paměť bitvy roku 1179, v níž zvítězil kníže Fridrich nad Soběslavem II.; vysvěcen byl roku 1183.

Nemalý význam pro poznání reliéfu historického terénu a jeho zvrstvení měla dokumentace výkopů pro inženýrské sítě. Při nich bylo možno archeologicky dokumentovat často desítky metrů dlouhé řezy uličním terénem, kde lze jinak archeologický výzkum jen zřídka provádět. V některých částech historického jádra města, zejména na Malé Straně, kde je stavební a výkopová činnost poměrně velmi omezená, představují často jedinou možnost jak proniknout pod povrch terénu. Dokumentace výkopů pro inženýrské sítě přinesla rovněž některá zjištění korigující dosavadní představy o stáří uspořádání uliční sítě v prostoru Starého Města.

Mimo historické centrum zjistil výzkum v Dolní Liboci posun nejstaršího jádra raně středověké osady od pozdější vsi, a přispěl k objasnění problematiky raně středověkých příměstských osad. Příbuzná problematika byla sledována též ve středu vsi Butovice, kde se při výkopu pro vodovod podařilo v řezu zachytit řadu objektů a souhrnně prozkoumat jednu raně středověkou zemnici. V prostoru románského kostela sv. Jana Křtitele v Dolních Chabrech byly odkryty starší stavební fáze a zbytky profánní architektury v jeho okolí a na Zbraslavi část kostela Panny Marie, který patřil bývalému cisterciáckému klášteru. Rozsah velkorysého založení potvrzený výzkumem odpovídal významu tohoto středověkého objektu.

Kromě pokračování některých výše uvedených akcí bude na Starém Městě zahájen především výzkum kostela sv. Anny a přilehlého kláštera a na Malé Straně výzkum bývalého kostela sv. Vavřince pod Petřínem (čp. 553/III). Pozornost archeologického odboru Pražského střediska bude i nadále soustředěna především na historické jádro Prahy, kde dochází vlivem stavební činnosti k největšímu úniku informací.